

YÜCiDER Gi

YÜCiTA-YÖRESEL ÜRÜNLER VE COĞRAFI İŞARETLER TÜRKİYE ARAŞTIRMA AĞI

COĞRAFI İŞARETLER DERGİSİ SAYI: 2 2022

Türkiye Coğrafi İşaretler Enstitüsü Mutlaka Kurulmalı

Geographical Indications: Richness of Our Regions

Argane IGP : Un Développement Durable Intégré

Türkiye'de BAL

YÜCiTA Faaliyetleri

YÜCiTA 9 Yaşında

ISSN 2757-8550

Aydın İnciri

Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler
Türkiye Araştırma Ağı
*Local Products and Geographical Indications
Research Network in Turkey*

YüciDERGi
COĞRAFI İŞARETLER DERGİSİ SAYI: 2 2022

EDITORIAL

COĞRAFI İŞARETLER DERGİSİ: YÜCİDER-Gİ

SAHİBİ

Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Araştırma Derneği (YÜCİDER) adına Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu

EDİTÖR

Doç. Dr. Mehmet Zanbak Editör Kurulu: Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu Prof. Dr. Ummuhan Gökova Doç. Dr. Mehmet Zanbak Dr. Kemalettin Taşdan Cem Kösemeci

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Selim Çağatay

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Jean-Louis Rastoin Prof. Dr. Beraat Özçelik Prof. Dr. Seval Sevgi Kırdar Dr. Pınar Nacak Emilie Vandecandelaere Prof. Dr. Selma Tozanlı Prof. Dr. Gerard Ghersi

İLETİŞİM ADRESİMİZ

ASSİM Abdullah Sevimçok Sivil Toplum ve İnovasyon Merkezi Ofis No. 135, Doğuyaka Mah. 1219 Sk. No:9,07300 Muratpaşa / Antalya

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA

Erdem Tekiner www.erdemtekiner.com

BASIM

Filmon Organize Sanayi Bölgesi Eskoop Sanayi Sitesi B1 Blok No.35 34306 İkitelli İstanbul Türkiye Tel: +90 212 671 57 40

*Nisan 2022
ISSN 2757 - 8550
YÜCİTA - YÜCİDER 2022*

YÜCİDER-Gİ'nin amacı kamuoyunda coğrafi işaretlerle ilgili farkındalık yaratan, konu ile ilgili Türkiye ve Avrupa Birliği uygulama ve gelişmelerini yakından izleyen bir araştırma ve bilgi platformu oluşturmaktır. Coğrafi işaretlerin disiplinlerarası bir konu olması sebebiyle Dergide yayınlanacak çalışmalar ekonomik, hukuk, kültür, gıda ve tarım, gastronomi, biyoloji ve turizm gibi çeşitli alanlardan olabilir. Yurdumuzda coğrafi işaretler konusundaki yayınların kısıtlı olması YÜCİDER-Gİ'nin yaşama geçirilmesini tetikleyen temel unsur olmasına rağmen, derginin boşluk kapatma gibi bir iddiası söz konusu değildir.

Bilimsel makalelere de açık olmasına karşın YÜCİDER-Gİ hakemli ve bilimsel bir dergi değildir. Dergide Türkçe yanında İngilizce ve Fransızca çalışmalara da yer verilmektedir. Derginin katkı yazım kuralları olmamakla birlikte coğrafi işaretlerle ilgili olan, yayın kurallarımıza uygun ve Editör Kurulumuzun onayından geçen her yazıya dergimiz açıktır. Editör Kurulu gelen çalışmaların yayınlanması konusunda tek yetkili birimdir. Dergiye gönderilen yazıların farklı bir versiyonu veya benzeri bir başka yayın organında daha önce yayınlanmışsa yazarlar bunu belirtmek zorundadır. Dergide yayınlanan çalışmaların sorumluluğu yazarlarına aittir.

YÜCİDER-Gİ'ye sunulacak çalışmalar selimcagatay@yahoo.com adresine gönderilebilir. Dergimize www.yucita.org adresinden ulaşılabilir.

İÇİN DEKİ LER

04 GİRİŞ

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu

EDITÖRDEN

Prof. Dr. Selim Çağatay

13 YÜCİTA'NIN KÖKENLERİ

İKİ KENTİN HİKAYESİ: AKDENİZ HAVZASI'NDA COĞRAFİ İŞARETLER VE YÖRESEL ÜRÜNLERİN TANINMASINDA ANTALYA-MONTPPELLIER BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ

Prof. Dr. Selma Tozanlı

19 ULUSLARARASI YAKLAŞIMLAR

GEOGRAPHICAL INDICATIONS: RICHNESS OF OUR REGIONS AND PRODUCTS WITH A FUTURE
Branka Tome

COĞRAFİ İŞARETLER: GELECEĞİ OLAN ÜRÜNLER VE BÖLGELERİMİZİN ZENGİNLİĞİ

Branka Tome / Çeviren: Selim Çağatay

GEOGRAPHICAL INDICATIONS (GIs) CONTRIBUTION TO BUILDING A MORE SUSTAINABLE FUTURE
Massimo Vittori

COĞRAFİ İŞARETLERİN (Ci) DAHA SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEĞİN İNŞASINA KATKISI

Massimo Vittori / Çeviren: Selim Çağatay

DÜNYADA VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE COĞRAFİ İŞARET UYGULAMALARI, DENEYİMLER VE ÇIKARILACAK DERSLER

Dr. Pınar Nacak

33 YÖRELER

KUTSAL MEYVE İNCİRİN ANAVATANI: AYDIN
Çimen Çamoğlu

COĞRAFİ İŞARETLERDE TÜRKİYE VE BALIKESİR'İN ZEYTİN-ZEYTİNYAĞLARI VE DÜNYADAN ÖRNEKLER

Neşe Aksoy Biber, Berin Bal Onur

TARİHİ VE KÜLTÜREL FARKLILIKLARIYLA ÖNCÜ ŞEHİR ŞANLIURFA VE COĞRAFİ İŞARETLERİ

İbrahim Halil Peltek

65 ÜRÜNLER

BRESSE KÜMES HAYVANI: DÜNYADA KÖKEN ADI KORUNAN (PDO) TEK COĞRAFİ İŞARET

Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu

ARGANE IGP

Fatima Amehri

ARGAN YAĞI MAHREÇ İŞARETİ

Fatima Amehri / Çeviren: Selma Tozanlı

BİR DÜNYA MARKASI: GİRESUN TOMBUL FİNDİĞİ

Dr. Fikret Tüfekçi, Yusuf Bilgen

AYDIN İNCİRİ: YERYÜZÜNÜN ANA TANRIÇASI

DEMETER'İN HEDİYESİ

Dr. Birgül Ertan, Duygu Birol, Halit Ahmet Akdemir

BAĞDAN SOFRAYA DEĞER ZİNCİRİ KAVACIK ÜZÜMÜ

Birol Uluşan

ANTALYA'DA COĞRAFİ İŞARETLER:

ANTALYA BERGAMOT KABUĞU REÇELİ

Doç. Dr. Mehmet Zambak

BİR SEVDADIR ÇAY

İlkay Kavalcı Yazıcı

TEKE YÖRESİ DAMAK ÇATLATAN LEZZETLERİ:

BURDUR ŞİŞ KÖFTE

Prof. Dr. Seval Sevgi Kırdar

135 ÖZEL KONU: BAL

TÜRKİYE BALARISI (APIS MELLIFERA L.) BİYOÇEŞİTLİLİĞİ

Prof. Dr. İrfan Kandemir ve Dr. Ayça Özkan Koca

TÜRKİYE'NİN BAL ZENGİNLİĞİ

Doç. Dr. Ömür Gencay Çelemlı

MARMARİS ÇAM BALI

Dr. Elif Aslı Tanuğur Samancı

MACAHEL BALI

Ali Nihat Gökyiğit

TÜRKİYE ARI YETİŞTİRİCİLERİ MERKEZ BİRLİĞİ

KURULUŞU GÖREVLERİ VE ÇALIŞMALARI

Ziya Şahin

96

136

286

318

"YANGININ ARICILIK SEKTÖRÜNE VE ÇAM BALI ÜRETİMİNE ETKİLERİ VE YAPILMASI GEREKENLER" PANELİ SONUÇ BİLDİRİSİ ÇALIŞTAY KATILIMCILARI
Çalıştay Katılımcıları

183 360 DERECE COĞRAFI İŞARETLER

FİKRİ MÜLKİYET VE TURİZM: TURİZMİ BÜYÜTMENİN BİR YOLU
İrfan Önal

COĞRAFI İŞARETLER VE SÜRDÜREBİLİR TARIM
Prof. Dr. Selim Çağatay

KIRSAL KALKINMADA ÇARPAN ETKİSİ YARATMA TEMELİNDE COĞRAFI İŞARET - KIRSAL TURİZM BÜTÜNLEŞMESİ
Prof. Dr. Bülent Gülçubuk

GEZEĞENİMİZİN SAĞLIĞINA KATKIDA BULUNAN BESLENME MODELİ
Dr. Aslıhan Koruyan Sabancı

COĞRAFI İŞARETLER VE GASTRONOMİ İLİŞKİSİNİN KARŞILIKLI ETKİLEŞİMSEL DEĞERLENDİRMESİ
Doc. Dr. İlkay Kanık

BİR KALECİK RÜYASI
Mehmet Yalçın

COĞRAFI İŞARETLER VE MİKRO - BİYOÇEŞİTLİLİK
Celal Bülbül

TÜRK COĞRAFI İŞARETLERİNİN ALMANYA'DA AMBLEM KULLANIMI ÜZERİNE İZLENİMLER
Peri Banu Nemutlu Ertike

YERİNDE YAPILAN COĞRAFI İŞARET TESCİL İŞLEMLERİ KIRSAL KALKINMAYI HIZLANDIRIR
Cumhur Akbulut

223 YÜCİTA FAALİYETLERİ

YÜCİTA 9 YAŞINDA

HOŞ GELDİN YÜCİDER-Gİ

ANTALYA ÇALIŞTAYI

Coğrafi İşaretler Yörex Buluşması

SAHA ÇALIŞMALARI

- Aydın İnciri
- Malatya Kayısı
- Antep Fıstığı

YEŞİLYAYLA KÖYÜ OKUL KİTAPLIĞI PROJESİ

COĞRAFI İŞARETLER VE GASTRONOMİ ÇEVİRİMİÇİ SEMİNERİ

FİKRİ MÜLKİYET ÇEVİRİMİÇİ SEMİNERİ

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI GAZİANTEP ÖĞRETMEN EĞİTİMİ

FARM NETWORK-GAZİANTEP

- Uluslararası Sürdürülebilir Gıda, Butik Tarım ve Biyoçeşitlilik Kongresi
- Zamana Direnen Gelenek: Antep Kutnu Kumaşı

GASTRO RİZE 2021

- I. Uluslararası Rize Gastronomi Günleri 1-3 Temmuz 2021
- Rize Kavurması: Bir Göçebe Halk Mirası

RİZE MUTFAĞINDAN SEÇMELER

YÖREX 2021

YÜCİTA YÖREX'TE

YÜCİTA-OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, İKTİSAT BÖLÜMÜ ÇEVİRİMİÇİ SEMİNERİ

YÜCİTA-ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ORTAK SEMİNERİ

YERLİ MALİ HAFTASI ETKİNLİKLERİ: 12-18 ARALIK 2021

ORİJİN'DEN: COĞRAFI İŞARETLER VE 2021 BM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONFERANSI

PROF. DR. YAVUZ TEKELİOĞLU'NA HİZMET ÖDÜLÜ

DEĞİŞİK FAALİYETLERİMİZDEN KARELER

İKİNCİ SAYIMIZA KATKI VERENLER

BİRİNCİ SAYIMIZ HAKKINDA GÖRÜŞLER

431 EKLER

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE COĞRAFI İŞARETLER

TÜRKİYE'NİN COĞRAFI İŞARETLERİ VE GELENEKSEL ÜRÜN ADLARI

TÜRKİYE COĞRAFI İŞARETLER ENSTİTÜSÜ MUTLAKA KURULMALI

YÜciDER-Gİ okurlarına merhaba. Birinci sayımızın sizlerle buluşmasından bu yana yaklaşık bir yıl geride kaldı. Bu süre yine pandeminin zor koşulları altında YÜciTA'nın yoğun güncel faaliyetleri, saha araştırmaları ve elinizdeki ikinci sayının çok zor şartlar altında yayına hazırlanması ile geçti. İkinci sayı demişken belki de birinci sayımızdan biraz bahsetmekte yarar var.

Basımı YÜciTA'nın temel paydaşı Metro Toptancı Market'in nazik desteği ile gerçekleşen YÜciDER-Gİ, kamuoyunda beklenilenden daha büyük ilgi ve beğeni topladı. Öyle ki yurtiçinden, başta kamu ve özel kuruluşlar olmak üzere çok sayıda sivil toplum örgütü, akademik çevre, araştırmacı, basın mensubu ve gazeteci ile konuya ilgi duyan okurlardan çok olumlu tepkiler alırken yurt dışından da başta AB Komisyonu olmak üzere, FAO, OriGIn gibi uluslararası kuruluşlar ve paydaşlarımızdan bizleri onurlandıran geri dönüşler aldık. Dergimizin dopdolu, heyecan verici, esinlendirici, yurt sevgisiyle dolu, ansiklopedik bir kaynak eser olduğunu vurgulayan

okurlarımız YÜciDer-Gi'nin herhangi bir dergi olmaktan çok, coğrafi işaretlerin ayrıntılı tanıtımını ve özellikle son çeyrek yüzyılda ülkemizde coğrafi işaretler girişiminin gelişim sürecini okuyup anlamalarını sağlayan, kapsamlı ve ayrıntılı yazılar da içeren çok değerli bir bilgi kaynağı olduğunu (Zafer Z. Başak), kırsal ve yöresel kalkınma ile yakın bağıntısı nedeniyle hem akademisyenler, hem de bu işin mutfağındaki üreticiler, çiftçiler, üretici örgütleri ve ekonomik kalkınmadan sorumlu kamu kuruluşları için çok değerli bir yol haritası sunduğunu (Fulya Sarvan), sektörün tüm paydaşlarına ilham verecek içeriklerle dolu harika bir başucu eser niteliği taşıdığını (İrfan Donat), coğrafi işaretlerin dünya ve Türkiye'deki seyrini, ürün ve yöre bazında anlatan bir ders kitabı, kuşe kağıda basılmış yöresel lezzetlerin tanıtıldığı görsel bir sunum ve albüm olduğunu (Haluk Kasnakođlu) ve nihayet YÜciDER-Gİ'nin YÜciTA tutkularının yüceliğinde eşsiz bir çalışma oluşturduğunu (Claude Vermot-Desroches) vurgulamışlardır.

Dergimiz üzerindeki okur görüşlerini bu sayının. "Birinci Sayımız Hakkında Görüşler" bölümünde görebilirsiniz.

Değerli okurlarımız, bildiğiniz gibi YÜCiTA, üyelerinin aidatlarıyla ayakta kalan gönüllü bir araştırma ağı olup, kasasında para değil Türkiye sevgisi vardır. Nitekim uluslararası kuruluşların bile takdirini kazanmış, alanında halen Türkiye'nin en önemli sivil aktörü olan YÜCiTA, her şeyin parayla ölçüldüğü günümüzde ülke sevgi ve tutkusuyla nelerin yapılabileceğini kanıtlayan en iyi örnektir.

Araştırma ağıımızın büyük emek ve zaman harcayarak gerçekleştirdiği Türkiye'nin tek coğrafi işaretler dergisi olan YÜciDER-Gİ'nin ilk sayısı coğrafi işaretlere özel bir önem veren Metro Toptancı Market destekleriyle çıkarılabilmıştır. Ancak bu sayımızın basımını üstlenecek bir kurumun bulunamaması, üstelik yaşanan döviz krizi nedeniyle maliyetlerin katlanması, finansman sorununu karşımıza çıkarmıştır. Sorunun büyüklüğüne rağmen, verilen emeklerin zayı olmaması ve sorumluluk anlayışımızın bir gereği olarak ülkemize ikinci sayının kazandırılması düşüncesi, mücadele gücümüzü artırmış ve zor da olsa görevi yerine getirmemizi sağlamıştır.

Sözlerle ifade edilemeyecek, yer yer hayal kırıklığına uğradığımız, yer yer ümitlendiğimiz bu süreçte bizi yalnız bırakmayan başta YÜCiTA gönüllüleri olmak üzere, Antalya ve Gemlik Ticaret Borsalarına, Bolu, Edirne ve İnegöl Ticaret ve Sanayi Odalarına, İzmir Büyükşehir Belediyesine, BEE'O Propolis'e, Antalya Reçelcisi'ne, Rize Kavurmasının ünlü temsilcisi Pınarbaşına ve dostlarımız sevgili Faysal Sun ile Tarık Duru'ya ve son olarak uyguladığı özel fiyat nedeniyle Filmon Ofset'e sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

En büyük teşekkürümüz ise şüphesiz bu zorlu süreçte büyük emek ve çaba harcayarak etkileyici tasarımı, şık ve estetik mizanpajı ile Türkiye'ye muhteşem bir eser kazandıran sevgili Erdem Tekiner içindir.

Sevgili okurlar YÜciDER-Gİ'nin bu sayısında uluslararası kuruluşlardan çok önemli isimler yer alıyor. Avrupa Birliği'nden coğrafi işaretlerle ilgili Birim (B3) başkan yardımcısı Branka Tome ve "Uluslararası Coğrafi İşaretler Ağı Organizasyonu" (OriGIn) Yürütme Kurulu Başkanı Massimo Vittori, yoğun iş yüklerine rağmen dergimize yazmayı kabul ettiler. Bizi çok mutlandıran bu jestleri için kendilerine ne kadar teşekkür etsek azdır. YÜCiTA'ya ilgilerinin bir ifadesi olan bu davranışlarından büyük onur duyduk.

Bir yabancı konuğumuz da Fatima Amehri, "Fas Argan Yağı Coğrafi İşaret Derneği" ve bir dönem OriGIn Başkanı (2015-2017) olan Sayın Amehri, Fas'ta kırsal kadının özgürleşme sembolü ve halen İda Oumtate kadın kooperatifleri başkanı.

Değerli okurlarımız, bundan böyle derginizin her sayısında bir ürüne ayrılmış özel bir bölüm bulacaksınız. Bu sayının özel bölüm konluğu BAL. Bu ürüne verilen önceliğin temel nedeni Türkiye'nin arıcılık ve balda dünyada sahip olduğu olağanüstü konum. Bu tercihimizden kısa bir süre sonra başta Marmaris olmak üzere özellikle bal üretim bölgelerinde içimizi yakan orman yangınları bu yeni bölüme başlamamızı daha da anlamlı kıldı. İçimizi burkan bir tesadüfte bu bölümde yer almasını istediğimiz Marmaris Çam Balı için başta Marmaris Ticaret Odası olmak üzere gerçekleştirdiğimiz temaslardan hemen sonra yangının başlaması oldu.

Özel bölüm bal olunca burada Macahel balı, Kafkas arısı ve Tema'nın Macahel Beldesi ile ilgili o müthiş kırsal kalkınma projesi** ve bu projenin sponsorluğu ve yöneticiliğini üstlenen müstesna insan Ali Nihat Gökyiğit'e yer vermemek olmazdı. Onu 2009 yılında fakültemize davet etmiş ve bize verdiği "Doğal Varlıkların Başı Dertte mi"? konulu muhteşem konferansla tanıştık. Kızı aracılığı ile kendisiyle telefonda buluşmamız çok heyecan verici oldu. Ona bizi kırmadığı için YÜCiTA adına sonsuz teşekkürlerimizi sunuyor sizlerden kendisinin özgeçmişini okumanızı diliyoruz.

Sevgili okurlar, Türkiye coğrafi işaretlerle ilgili yaklaşımını sürdürmekte devam ediyor. Nitekim bütün çalışmalar tescillerde yoğunlaşmış durumda. Diğer konularda bir gelişme söz konusu değil. Örneğin Ankara Ticaret Odasınca 19-21 Eylül 2019 tarihleri arasında düzenlenen "2. Uluslararası Coğrafi İşaretli Ürünler Zirvesi" açılış konuşmalarında Avrupa Birliği temsilcisi John A. Clarke Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 35 ürünün karşılıklı tanınması konusundaki müzakerelerin yakında başlayacağı müjdesini vermişti. Ancak geçen iki yıldan fazla süreye rağmen kamuoyu bu konudaki gelişmelerden habersiz.

Bir önemli konu da "Lizbon Sistemi" ile ilgili. Bilindiği gibi 1958 yılında imzalanan "Lizbon Sözleşmesi"ne Türkiye muhtemelen mahreç işaretlerini (PGI) kapsamadığı için taraf olmamıştı. Anlaşmanın revizyonu için sürdürülen çalışmalar ise uzun zaman almış revizyon çalışmaları 21 Mayıs 2015 tarihinde İsviçre'de imzalanan "Lizbon Anlaşması Cenevre Metni" (Acte de Genève) ile başarıyla sonuçlanmıştı. "Cenevre Metni" "Köken Adlandırılması Uluslararası Koruma ve Kayıt Sistemi"nin WIPO

çerçevesinde genişletilmesini, anlaşma kapsamına köken adları korumasının (PDO) yanı sıra coğrafi işaret koruması'nın da (PGI) alınmasını ve anlaşmaya Avrupa Birliği ve Afrika Fikri Mülkiyet Örgütü (OAPI) gibi hükümetler arası kurumların da katılımını öngörmektedir. Bu bağlamda Avrupa Birliği de 29 Kasım 2019 tarihinde "Cenevre Metni"ne katılmış ve Lizbon Cenevre Metni 26 Şubat 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Lizbon Anlaşması ve Anlaşmanın Cenevre Metni, birlikte "Lizbon Sistemi"ni oluşturmaktadır. Lizbon sistemi şu anda 36 ülke ve 1012 köken adlandırılmalı ürünü kapsamaktadır.

YÜciTA, Türkiye'nin vakit geçirmeden Lizbon Sistemi'ne katılması gerektiğine inanmaktadır. Coğrafi işaretlerimiz ihracatımızın önemli bir kesimini oluşturmaktadır. **Lizbon Sistemi Coğrafi işaretlerimizin dış pazarlarda tanınması ve korunmasına ve ticaretin gelişmesine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır.**

Sözü edilen konulardaki kamu suskunluğuna rağmen coğrafi işaretler Türkiye gündeminden hiç düşmüyor. Nitekim hemen her gün bir kamu kurumu yetkilisi, ya da bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi coğrafi işaretlerden söz ediyor. Büyük kesimi suya sabuna dokunmayan ve giderek çoğalan bu coğrafi işaretler söylemlerini farkındalık yaratma adına düzenlenen ve pandemi dönemi webinarı da taşan değişik başlıklarda ve inanılmaz sayıdaki toplantılar izliyor. Bu kuyruğa gayet tabii alınan tesciller sonrası düzenlenen görkemli sertifika törenleri de katılıyor. Bütün bu gelişmeler Türk Kamuoyundaki coğrafi işaretlerin popülizme kurban edildiği yolundaki endişeyi güçlendiriyor. Konu ile ilgili çeyrek asırlık uygulamaya rağmen coğrafi işaret yönetişimi ve denetimi gibi sistemin ana unsurlarının yetkililerce henüz yeterince anlaşılammış olması, bu konularda hiç mesafe alınamaması ve sadece katma değer yaratmayan tescillerle oyalanılması bu endişenin temel nedenlerini oluşturuyor.

Bu arada verilen tescillerdeki inanılmaz artışlar devam ediyor. Nitekim TÜRK PATENT verilerine göre Türkiye'nin 1 Ocak 2021'de 631 olan tescil sayısı 353 yeni tescille 1 Ocak 2022'de 984'e ulaşmış bulunuyor. Bu sayı İtalya (313), Fransa (257), İspanya (200) ve Portekiz'in (140) birlikte sahip oldukları tescil sayıları toplamını (910) bile aşıyor. Bu süre içinde 27 ülkeli Avrupa Birliği'nde verilen tescil sayısı toplamı ise sadece 33, yani bizimkisinin otuzda biri. Ülkemizde yetkililer nedense tescil sayılarını arttırmayı bir marifet sayıyorlar ve tabiri caizse ülkemiz bir tescil çılgınlığı yaşıyor. Türkiye bu alanda tartışmasız Guinness rekorlar kitabına girebilir. **Oysa çok tescil coğrafi işaretleri öldürür.** Ayrıca verilen tescillerde de ürün gruplarına dayalı yıllardır süregelen çok önemli hata, yanlış ve karmaşalar

söz konusu. Bu konu YÜciTA ve Antalya Ticaret Borsası'nın 21 Ekim 2021 tarihinde Antalya'da birlikte düzenledikleri "Coğrafi İşaretler YÖREX Buluşması" seminerinde geniş ölçüde tartışıldı, Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu tarafından yapılan ve dergimizin "Antalya Çalıştayı" bölümünde yer alan sunum daha sonra faydalanılması dileği ile Türkpapatent'e gönderildi.

Verilen tescillerin tescil sahiplerine göre dağılımındaki gelişmeler de üreticiler açısından çok olumsuz bir tablo sergiliyor. Nitekim 2021 yılı başında ikisi birlikte tescillerin %4,3'ünü oluşturan kooperatifler ve üretici birliklerinin payı %3,9'a gerilemiş durumda. Yasamız başvurularında üretici örgütlerine öncelik tanınmasına rağmen işin başında ve merkezinde olmaları gereken üreticilerimiz ne yazık ki süreçte yok gibiler. Onları sisteme entegre edecek formüller de henüz yaşama geçirilebilmiş değil.

Tescillerdeki en büyük paya sahip olan TOBB'un sözü edilen sürede payı %41,7 den %39,9'a gerilerken, belediyelerin payı ise %26'dan %33'e yükselmiş bulunuyor. Bu gelişme mahalli idarelerin yerel değerlerine olan ilgilerinin giderek arttığını kanıtıyor. Ancak belirtilmelidir ki tüm bu kuruluşlar üretici olmayıp kaymakamlık, vilayet gibi kuruluşlarla birlikte verilen tescillerin %81ini oluşturuyor. Türkiye coğrafi işaretler sisteminin önemli bir zaafı olan bu duruma hiçbir ülkede rastlanmıyor. Zira üreticilerin tescillenme sürecinin başında ve merkezinde olmaları gerekiyor, çünkü örgütlenmeleri, üretim şartnamesi dahil projelerini hazırlamaları onların işi, ayrıca ürünlerinin fikri mülkiyet hakkının korunmasından kaynaklanan katma değerden faydalanmaları gerekenler de üreticiler.

Bilindiği gibi coğrafi işaretlerle ilgili son derecede önemli bir gelişme 21 Kasım 2019 tarihinde sonuçlanan "III. Tarım Orman Şûrası" ile yaşanmıştır. "Ortak Akıl Buluşması" temasıyla 15 yıl aradan sonra düzenlenen Şûra'da oluşturulan 21 çalışma grubu ile tarım sektörüne uygulanacak kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler belirlenmiş ve Şûra'ya 50 binin üzerinde görüş iletilmiştir. Günümüze dek gerçekleştirilen en geniş katılımlı Şûra olarak kayıtlara geçen "3. Tarım Orman Şûrası Sonuç Bildirgesi" 21 Kasım 2019 tarihinde bizzat Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanmıştır. 60 maddeden oluşan Bildirgenin 38. Maddesi 24 yıldır dostlar alışverişte görsün mantığı ile yürütülen coğrafi işaret uygulamalarına radikal bir çözüm getirmektedir. Nitekim adı geçen madde "coğrafi işaretlerin yönetim ve denetleme süreçlerinin gözden geçirilerek mevzuatın tamamlanması"ni öngörmektedir. Bu madde devrim niteliğindedir. Çünkü yönetim ve

denetim düzenlemeleri olmadan gerçekleştirilen bir coğrafi işaret uygulaması, yolları yapmadan araba üretmeye benzer. Madde iki yönüyle önem taşımaktadır. Öncelikle kamu idaresi coğrafi işaretlerle ilgili yasal düzenlemede boşluk olduğunu kabullenmekte, daha sonrada bunun giderileceğini belirtmekte, yani söz vermekte ve yükümlülük altına girmektedir.

Bu bağlamda "Tarım ve Orman Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı" tarafından hazırlanan denetimle ilgili bir yönetmelik taslağı bir ay içinde görüşleri alınmak üzere 17 Şubat 2021 tarihinde ilgili bakanlık ve kurumlara sunulmuştur. Bu inisiyatifi ve iyi niyeti için Tarım Bakanlığını kutlarız. YÜciTA, başlığı; "*Tarım ve Gıda ile İlgili Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adlarının Kullanımının Tescilde Belirtilen Özelliklere Uygunluğunun Denetlenmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı*" olan metin üzerinde titiz bir inceleme gerçekleştirerek detaylı görüş, düşünce ve önerilerini diğer kurumlar gibi Bakanlığın ilgili birimine ulaştırmıştır. Ancak Yönetmelik yaklaşık bir yıl geçmesine rağmen henüz çıkarılamamıştır.

Öbür taraftan Şura'da öngörülen Coğrafi İşaret yönetişimi ile ilgili yasal düzenleme konusunda da aradan geçen iki yıla rağmen hiçbir gelişme söz konusu değildir. Sistemin bloke olmasına neden olan bu sorun tescil sahiplerinin sorumlulukları ile ilgili olup kaynağını yaşamızdaki boşluktan almaktadır. Çünkü yasada tescil sahibinin tescilden doğan hakları belirtildiği halde sorumluluklarına ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Oysa bunlar yasanın hazırlanılmasında yararlanılan AB tüzüklerinde, ayrıca Fransa "Köken Adlandırılmaları ve Kalite Ulusal Enstitüsü" INAO'nun WEB sayfasında ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır.

Bu yasal boşluk nedeniyle tescil sahibi kurumlarımız tescilden sonra ne yapacaklarını bilmemekte ve tescil belgeleri duvarlara asılmakta, bu yasal boşluk nedeniyle hem de AB tescilinden sonra Malatya Kayısının fiyatı düşmekte, bu yasal boşluk nedeniyle piyasalarımız coğrafi işaret tecavüzleri ve haksız rekabetle dolup taşmakta ve bu yasal boşluk nedeniyle tüketicilerimiz yoğun bilgi asimetrisi yaşamaktadır.

Sonuç olarak çeyrek asırlık uygulamaya rağmen coğrafi işaretlerde gelinen aşamanın hiç te parlak olmadığı söylenebilir. İlgisizlik, bilgi yetersizliği ve popülizm ne yazık ki bu tablonun temel aktörleri olmuşlar ve Türkiye dünyanın hiçbir ülkesinde rastlanmayan tabiri caizse sui-generis bir coğrafi işaretler sistemini yaratmayı başarmıştır. Yıllardır çalan tehlike çanları artık bu uygulamalara acilen son verilmesi gerektiğini göstermektedir.

Oysa çözüm son derecede basittir. Eşanlı olarak;
-Tescil sahibinin tescilden kaynaklanan sorumluluklarını belirten bir madde yasaya ivedilikle ilave edilmelidir (coğrafi işaret yönetişimi)

-Ürünlerin ayırt edici özelliklerine uygunlukları yönünden denetimlerini yapacak AB standartlarına göre akredite olmuş bağımsız, tarafsız ve donanımlı özel denetim kuruluşları ivedilikle yaşama geçirilmelidir (coğrafi işaret denetimi)

Kısaca, coğrafi işaretlerle ilgili "Tarım Orman Şurası" kararları kesinlikle uygulanmalıdır, çünkü önemli olan alınmış kararların yaşama geçirilmesidir. Aksi halde doğmadan öldürdüğümüz coğrafi işaretlerimiz itibarsızlaştırılmaya devam edecektir.

Bütün bunlar başarılırsa 2023 vizyonu çerçevesinde "Türkiye Coğrafi İşaretler Enstitüsü" mutlaka kurulmalıdır.

* Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı Başkanı

** Macahel, "Saklı Cennet" belgeseli: <https://www.youtube.com/watch?v=RpOk9cRyd-k>

YÖRESEL ÜRÜNLER VE COĞRAFİ İŞARETLER

Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı'nın süreli yayını olan YÜciDER-Gİ'nin ikinci sayısını sizlere ulaştırmaktan mutluluk duyuyoruz. İkinci sayımızın zengin içeriği ile sizleri selamlıyor ve yeni sayımızı zevkle okuyarak faydalanacağınızı umuyoruz.

YÜciDER-Gİ Türkiye'de spesifik olarak coğrafi işaretler üzerine odaklanan ilk ve tek dergidir. Bu özelliğiyle dergimizin, bir yandan konuyla ilgili farkındalık yaratma çabalarına katkı sağlayacağına, diğer yandan da coğrafi işaretlerin birçok bilim alanının ortak araştırma konusu olması sebebiyle bu alanlarda ilgi uyandıracağına ve okuyucu bulacağına inanıyoruz.

Dergimiz coğrafi işaretlere odaklanmış tüm ulusal ve uluslararası çalışmalara, yabancı dilde yazılmış makalelere -çevirileriyle birlikte verilmek kaydıyla açıktır. YÜciDER-Gİ hakemli bir dergi olmamakla birlikte, dergimize basılmak üzere gönderilen tüm çalışmalar yayın kurulumuzun onayına tabidir. Son olarak dergimiz, coğrafi işaretlerle ilgili bir bilgi platformu oluşturma hedefiyle paralel olarak bilimsel araştırmalara dayalı veya bilgilendirici her yazıya ve yazım türüne kapı açmaktadır.

YÜciDER-Gİ'nin ikinci sayısının içeriği hakkında bilgi vermeden, yeni okuyucularımızı ve coğrafi işaretler kavramına yabancı olan okuyucularımızı dergimizin birinci

sayısında Prof. Yavuz Tekelioğlu tarafından kaleme alınan "Coğrafi İşaretlerin A, B, C'si" makalesine yönlendirmek isteriz.

Yeni sayımızın kapağı için Aydın incirini uygun gördük. Aydın inciri ününe, kalitesine yaraşır bir şekilde Avrupa Birliği'nden de tescil almıştır. Aydın inciri ile ilgili olarak, Prof. Tekelioğlu'nun geçtiğimiz yaz aylarında gerçekleştirdiği saha çalışmasından ilginç bulgu ve saptamalarını dergimizin ilerleyen bölümlerinde göreceğiz, zevkle okuyacaksınız. Bununla birlikte, Antep fıstığı ve yine AB'de tescilli olan Malatya kayısı ile ilgili yine hocamızın yaz boyunca gerçekleştirdiği saha çalışmalarından edindiği izlenimleri, saptadığı problemleri ilerleyen sayfalarda okuyacaksınız.

Yeni sayımız on kısımdan oluşmuştur. Bu kısımlar "YÜCiTA'nın Kökenleri", "Uluslararası Yaklaşımlar", "Yörelere", "Ürünler", "360 Derece Coğrafi İşaretler" ve "Ekler"dir. Birinci sayı içeriğine ek olarak bu sayıda bir özel konu da işlenmiştir ve bundan sonra her sayımızda bir özel konunun işlenmesine karar verilmiştir. İkinci sayının özel konusu "Bal"dır. Bu sayımızda, birinci sayıdan bu ana kadar geçen sürede gerçekleşen "YÜCiTA Faaliyetleri" de ayrı bir kısım olarak yer almaktadır. Yine yeni bir kısım "Birinci Sayımız Hakkında Görüşler?" kısmıdır. Birinci sayının ulusal ve uluslararası düzeyde dağıtımından sonra aldığımız çok olumlu ve bize onur veren geri dönüşler sonrasında böyle bir kısım katmayı planladık. Son olarak, ikinci sayımıza katkı veren tüm yazarların kısa özgeçmişlerini ayrı bir kısım olarak vermeye ve bunu her sayımızda devam ettirmeye karar verdik.

Birinci kısımda YÜCiTA'nın kökenleri anlatılmaktadır. Bu görevi, YÜCiTA'yı ve YÜCiTA'nın temellerini oluşturan birikimi en yakından bilen, başından beri bizimle birlikte çalışan Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü emekli öğretim üyesi Prof. Selma Tozanlı üstlenmiştir.

İkinci kısım coğrafi işaretler konusuna uluslararası yaklaşımları ele almaktadır. Bu kısımdaki ilk iki makale Avrupa Komisyonu, Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdür Yardımcısı Sayın Branka Tome ve Uluslararası Coğrafi İşaretler Ağı Organizasyonu (OriGIn) Genel Müdürü Sayın Massimo Vittori tarafından kaleme alınmıştır. Her iki makaleyi de Prof. Selim Çağatay dilimize çevirmiştir. Bu kısmın son makalesi Dr. Pınar Nacak tarafından Dünya'da ve Avrupa Birliği'nde coğrafi işaretler üzerine yazılmıştır.

Üçüncü kısım bazı yörelerimizde coğrafi işaretlerin tanıtımına ayrılmıştır. Bu yörelerimiz YÜCiTA'nın yıllar içinde aktivitelerini gerçekleştirdiği, tescillenmiş coğrafi işaretler bakımından veya coğrafi işaret potansiyeli

açısından zengin olan illerimiz arasından belirlenmiştir. Bu kısımda Sayın Berrin Bal Onur ve Sayın Neşe Biber Balıkesir coğrafi işaretlerini tanıtırken, Sayın Çimen Çamoğlu Aydın ilimizin ve Sayın İ. Halil Peltek Şanlıurfa'nın coğrafi işaretlerini anlatmaktadır.

Dördüncü kısım seçilmiş coğrafi işaretlerin tanıtımına ayrılmıştır. Yazılar bir yandan ürünlerin yörelerine odaklanırken diğer yandan ürünlere coğrafi işaret tescili kazandıran özellikleri ve üretim yöntemlerini anlatmaktadır. İlk mahrec işareti olarak Fas Argan Yağı alınmış, makale Sayın Fatima Amehri tarafından Fransızca olarak kaleme alınmıştır. Bu makalenin çevirisi ise Prof. Selma Tozanlı tarafından yapılmıştır. Diğer bir mahrec işareti Antalya Bergamot Kabuğu Reçelidir ve bu makale Doç. Mehmet Zambak tarafından yazılmıştır. Son olarak Prof. Seval Sevgi Kırdar bir mahrec işareti olan Burdur Şiş Köftesini tanıtılmaktadır. Menşe işareti olarak ilk tanıtımı Prof. Yavuz Tekelioğlu, Bresse Kümes Hayvanı üzerine yapmaktadır. Daha sonra Dr. Fikret Tüfekçi, Sayın Yusuf Bilgin Giresun Tombul Fındığını tanıtırken Dr. Birgül Ertan, Sayın Duygu Birol ve Sayın Halit Ahmet Akdemir Aydın İncirini anlatmaktadır. Bu kısım içinde Kavacık Üzümünü Sayın Birol Uluşan yazarken, kaleme alınan son menşe ürün Sayın İlkyazıcı Kavalcı tarafından Rize Çayı üzerinedir.

Burada iki mahrec işaretimiz daha tanıtılıyor olacak; Antep Kutnu Kumaş ve Rize Kavurması. Bu iki ürünü burda anlatmaktansa ilerleyen bölümlerde YÜCiTA Faaliyetleri kısmında sırasıyla Gaziantep Farm Network ve Gastro Rize 2021 yazılarının ardından vermeyi tercih ettik. Bu illerin yöresel ürünler ve coğrafi işaretler potansiyelleri tanıtılırken, bu iki ürünü burda vermenin daha anlamlı olduğunu düşünüyoruz.

Dergimizin beşinci kısmı bu sayının özel konusu Bal üzerine yazılan makaleleri içermektedir. Önce Prof. İrfan Kandemir ve Dr. Öğr. Üyesi Ayça Özkan Koca Türkiye Balıncısı Biyoçeşitliliğini anlatırken, Doç. Ömür Gençay Çelemler Türkiye'nin Bal Zenginliğini tanıtılmaktadır. İki özel bal olarak Marmaris Çam Balını Dr. Aslı Elif Tanuğur Samancı kaleme alırken, Macahel Balı ise Sayın Ali Nihat Gökyiğit tarafından yazılmıştır. Sayın Ziya Şahin'in Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliği'ni tanıtan makalesinden sonra bu kısım "Yangının Arıcılık Sektörüne ve Çam Balı Üretimine Etkileri ve Yapılması Gerekenler" üzerine yazılan bir sonuç bildirgesi ile tamamlanmaktadır.

Coğrafi işaretlerin çeşitli rolleri altıncı kısımda yer almaktadır. İlk makalede Sayın İrfan Önal bir fikri mülkiyet hakkı olarak coğrafi işaretler ve turizm arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Prof. Selim Çağatay coğrafi işaretlerle

sürdürülebilir tarım arasındaki ilişkiyi incelerken, Prof. Bülent Gülçubuk coğrafi işaretler ve kırsal kalkınma üzerine bir makale kaleme almıştır. Dr. Aslıhan Koruyan Sabancı'nın makalesi sürdürülebilir gastronomi üzerinedir; benzer konuda bir makale de Doç. İlkyay Kanık tarafından coğrafi işaretlerle gastronomi ilişkisi üzerine kaleme alınmıştır. Dr. Sabancı'nın makalesinin orijinali İngilizce olduğu için makale İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanmış, Türkçeye çeviriyi Aslıhan hanım kendisi yapmıştır. Sayın Mehmet Yalçın Kalecik Karası üzüm ve şaraplarının serüvenini yazmış, Sayın Celal Bülbül coğrafi işaretler ve mikro-biyocoğrafi ilişkisine odaklanmıştır. Sayın Cumhuriyet Akbulut'un kırsal kalkınma-coğrafi işaretler ilişkisi üzerine yazısı bu kısımda Türkiye'den son yazıdır. Bu kısmın son yazısı ise Sayın Peri Banu Nemutlu Ertike'ye aittir. Yazar makalesinde, Almanya marketlerinde Türk coğrafi işaretleri incelemesinden elde ettiği bulguları vermektedir.

YÜciTA'nın son altı aydaki faaliyetleri dergimizin yedinci kısmında anlatılmaktadır. Bu kısmı YÜciTA'nın 9. doğum günü pastası ile başlatmayı uygun gördük. Burada da oldukça zengin bir içerik sizleri beklemektedir. İlk başta, 21 Ekim 2021 tarihinde YÖREX-Yöresel Ürünler Fuarının ikinci gününde "YÜciTA'nın Antalya Ticaret Borsası ile birlikte gerçekleştirdiği seminerin" bir değerlendirmesini bulabilirsiniz. Ardından, 2021 yaz aylarında Prof. Tekelioğlu tarafından gerçekleştirilen "üç saha çalışmasına" ilişkin bulguları okuyabilirsiniz. Bu saha çalışmaları Aydın inciri, Malatya kayısı ve Antep fıstığı üzerine olup, oldukça ilginç tecrübelerin aktarılmasına vesile olmuştur. Takiben, YÜciTA'nın kurucu olarak yer aldığı "Yeşilyayla Köyü Okul Kütüphanesi Projesine" ilişkin bilgiler ve görseller; YÜciTA'nın düzenlemiş olduğu iki farklı çevrimiçi seminerden -sırasıyla "Coğrafi İşaretler ve Gastronomi" ve "Coğrafi İşaretler ve Turizm"- ilişkileri üzerine özet bildirimleri yine bu kısımda görebileceksiniz. Bu yazıları, "Milli Eğitim Bakanlığı Gaziantep Öğretmen Eğitimi", "Gaziantep Farm Network " ve "Gastro Rize"ye ilişkin bilgilendirmeler takip etmektedir. YÖREX 2021 yazısı ile bu fuarın kısa zamanda elde ettiği başarı anlatılmakta ve 2021 senesinde "YÜciTA YÖREX'te" görselleri yer almaktadır. YÜciTA'nın ilki çevrimiçi diğeri yüz yüze organize ettiği iki seminere -sırasıyla OSTİM Teknik Üniversitesi İktisat Bölümü ve Antalya Büyükşehir Belediyesi ile- ilişkin açıklama ve görseller de burada görülebilir. OriGIn'in kendi bültenlerinden "2021 BM İklim Değişikliği Konferansından sonra, konuyla ilgili coğrafi işaretlere düşen rol" konusunda yapılan aktarımlar ve Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu'na Antalya-Kaleiçi Rotary Klüp tarafından verilen hizmet ödülü yazısı bölümün son yazıları olarak yer almaktadır.

Her sene olduğu gibi bu sene de YÜciTA Yerli Malı Haftası kutlama etkinliklerinde yer almıştır. Kutlamalar Antalya Muratpaşa Belediyesi işbirliği ve öğrencilerle birlikte yapılmış, Prof. Tekelioğlu Muratpaşa Belediyesi, Abdullah Sevimçok Sivil Toplum ve İnovasyon Merkezi konferans salonunda bir konferans vermiştir. Buna ilişkin görselleri de bu bölümde göreceksiniz.

Dergimizin son bölümleri "Birinci Sayımız Hakkında Görüşler", "İkinci Sayımıza Katkı Verenler" ve ülkemizde ve Avrupa Birliği'nde coğrafi işaretlere ilişkin çeşitli istatistik bilgilerden oluşmaktadır.

Sizleri dergimizle başbaşa bırakmadan evvel bu sayıyı çıkarırken yaşanan zorluklardan bahsetmemek problemi küçümsemek olacaktır. İlk sayımızı okuyanlar o sayının basım maliyetini Metro Toptancı Market'in karşıladığını hatırlayacaklardır. Burada kendilerine bir kez daha teşekkür ediyorum. İkinci sayımızda hedefimiz dergimizi tamamen kendi kaynaklarımızdan, derneğimize yapılan bağışlardan finanse etme. Böyle de yaptık. Fakat içinde yaşadığımız yüksek enflasyon ve artan korkunç basım maliyetleri, bununla ilgili olarak kurumların da bütçelerini daha dikkatli oluşturma gayretleri bizlere çok ciddi finansman zorluğu yaşattır. İlk başta yılda iki kez çıkarmayı düşündüğümüz dergimizi belki yılda bir kez indirmek ve belki de sadece elektronik olarak basmak/yayınlamak durumunda kalabileceğimizi sizlere üzülerek bildirmek isterim.

Sizleri dergimizle başbaşa bırakırken; dergimizin çıkarılması ve sizlere ulaştırılması için başından beri büyük emek sarf eden YÜciTA'nın kurucusu ve YÜciDER-Gİ'nin fikir babası Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu'na, yurt içinden ve dışından dergiye katkı veren tüm yazarlara, yazıları değerlendiren Yayın Kurulu ve Danışma Kurulu üyelerine, dergimize reklam vererek bizi güçlendiren tüm kurumlarımıza, dergimizin tasarımını gerçekleştirebilmek için titizlikle çalışan Sayın Erdem Tekiner'e ve dergimizin basımında bize destek olan Filmon Ofset'e içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Bu sayıda adı geçen tüm yazarların afilyasyonları kendi yazılarının altında bulunmaktadır, konularıyla ilgili sorularınız için onlara e-posta adreslerinden ulaşabilirsiniz.

Dergimizi zevkle ve öğrenerek okuyacağınızdan eminim, YÜciDER-Gİ'yi sizlerle buluşturmak bizim için büyük bir onur ve mutluluktur.

1. Prof. Dr. Selim ÇAĞATAY
YÜciTA Başkan Yardımcısı
Akdeniz Üniversitesi İktisat Bölümü

DERSİMİZ: COĞRAFI İŞARET

Gelecek nesiller de öğrenebilsin diye Coğrafi İşaret,
Milli Eğitim Bakanlığı ile yaptığımız iş birliğiyle,
artık Mesleki ve Teknik Okullar müfredatında yer alıyor.

ANTEP BAKLAVASI

*Coğrafi işaret; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir.

(*Sınai Mülkiyet Kanunu Md. 34)

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

METRO

İŞİN MUTFAĞINDA

GASTRONOMETRO

A PLATFORM OF CULINARY DISCOVERY

KESFET

gastronometro

gastronometrotr

www.gastronometro.com.tr

YÜCİTA'NIN KÖKENLERİ

İKİ KENTİN HİKAYESİ: AKDENİZ HAVZASI'NDA
COĞRAFİ İŞARETLER VE YÖRESEL ÜRÜNLERİN
TANINMASINDA ANTALYA- MONTPELLIER
BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ

Prof. Dr. Selma Tozanlı

İKİ KENTİN HİKAYESİ: AKDENİZ HAVZASI'NDA COĞRAFI İŞARETLER VE YÖRESEL ÜRÜNLERİN TANINMASINDA ANTALYA- MONTPELLIER BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ

Milletlerarası Akdeniz Yüksek Ziraî Etüdleri Merkezi (MAYZEM-CHIEAM) 21 Mayıs 1962 tarihinde, İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ve Avrupa Konseyi'nin ortak girişimi ile yedi Kuzey Akdeniz ülkesi, Portekiz, İspanya, Fransa, İtalya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye tarafından kurulmuştur. 1985'te Tunus, 1986'da Mısır ve Cezayir, 1989'da Malta, 1991'de Fas, 1992'de Arnavutluk ve 1994'de Lübnan,

MAYZEM topluluğuna yasal olarak katılmışlardır. MAYZEM'in kuruluş amacı; tarım alanında faaliyet gösteren insanlar arasında işbirliği ruhunu geliştirmek amacıyla ekonomik ve teknik konularda bütüncü bir eğitim sağlamak, tarım, gıda ve kırsal kalkınma alanlarında araştırma projeleri ve bölgesel işbirliğini geliştirmek ve gerçekleştirmek ve böylece, Akdeniz Havzası'nın kalkınmasına katkı sağlamaktadır.

Bu işlevleri, bünyesindeki dört Akdeniz Ziraî Enstitüsü aracılığı ile gerçekleştirmektedir. 1962'de İtalya'nın Bari kentinde ve Fransa'nın güney kenti Montpellier'de ilk iki enstitü kapılarını açtı. Sonra sırasıyla, 1969'da İspanya'da Saragossa Enstitüsü ve 1981'de Yunanistan'ın Girit Adası'nın önemli kenti Hanya'da MAYZEM'in dördüncü enstitüsü kuruldu.

Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü (IAMM), özellikle 1974 yılında müdürlüğe atanan Prof. Louis Malassis'in bilimsel yönlendirmesiyle tarımsal ve kırsal kalkınma, tarım-gıda zincirleri çalışmalarına ağırlık verdi. 1986-1997 yılları arasında müdürlük yapan Prof. Roland Pérez ve 1997-2005 yılları arasında bu görevi üstlenen Prof. Gérard Ghersi, bu konuların daha da geliştirilmesi ve stratejik pazarlama konularının da tarımsal ve kırsal kalkınma sorunsallarına eklenmesinde önemli sorumluluklar üstlendi. Ayrıca, bu değerli bilim insanları ve üst düzey yöneticiler, Montpellier Enstitüsü ve Türkiye arasındaki bilimsel ve kurumsal bağların geliştirilmesi ve sıklaştırılmasına çok önemli katkılarda bulundular.

Prof. Yavuz Tekelioğlu, tarımsal kalkınma konusunda doktorasını yaptığı 1970'li yıllarda tanıştı IAMM'le. Ben de 1975-1976 yılında stajyer olarak katıldım IAMM dünyasına. Bu katılım, sonradan doktoramı gıda tüketimi üzerine hazırlayıp sunmam ve akabinde gene Montpellier Enstitüsü'nde, önce sözleşmeli ve 1989 yılından itibaren de kadrolu araştırmacı olarak çalışmalarına devam etmeme önyak oldu.

O yıllarda tarımsal ve kırsal kalkınma sorunsalları, nitelikten çok nicelik üzerinde kurgulanıyordu. Örneğin,

Prof. Dr. Tekelioğlu 1987'de IAMM'de konuk profesör olarak ağırlandığında Türkiye tarımı üzerine çok kapsamlı ve bu konuda tanınmış araştırmacı ve bilim insanlarının çalışmalarını içeren bir yapıt ortaya çıkardı. Ancak bu kitabın içindeki makaleler, tarımın teknik gelişmesi, kırsal kalkınma ve dış satımlar gibi tarımın nicelik gelişiminin çözümlenmeleri idi. Ancak, ülkesine yardımcı olmak isteyen her araştırmacı gibi bizler de ürün kalitesinin kalkınmada ne kadar önemli olduğunu bilerek geliştirdiğimiz çalışmalarımızı.

Tarımsal ve gıda ürünlerinde kalitenin tanınması ve kurumsallaştırılması, en çok Fransa ve İtalya'nın öncülüğünde gerçekleşmişti. Şaraplarının ve peynirlerinin uluslararası pazarlarda tanınmasını ve korunmasını önceleyen Fransa daha 1930'lu yıllarda kurduğu INAO enstitüsüyle bu konudaki önderliğini tanımlamıştı. Montpellier kentinde gelişmiş olan tarımsal araştırma topluluğu da bu konularda çalışmalar yapıyordu. Ancak Güney ve Doğu Akdeniz ülkelerinde hem kamusal hem de özel çevrelerde finansman bulan çalışmalar genellikle tarımın modernleşmesi ve hacim üretimin artırılmasına odaklanıyordu.

Türkiye'de de Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu, 1993'te kurucu dekanı olduğu Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde hem Montpellier Enstitüsü ile süregelen bağları pekiştiriyor, hem de tarımsal üretimde nitelik konularının ağırlık kazanmasına yoğunlaşıyordu. Bu bağların kurumsal niteliğini güçlendirmek ve akışını kolaylaştırmak açısından da 1997 yılında İİBF bünyesinde, araştırma ekibiyle Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi'ni oluşturmuştu.

Ancak, yöresel ürünlerin önemi ve coğrafi işaretlerle korunma altına alınması konuların kurumsal bir tanınmışlık kazanması, 2005 yılında AB Femise² programı kapsamında Antalya kentinde yapılan Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Semineri aracılığı ile olmuştur. Bu seminerde Yavuz Hoca ile ilk bilimsel ortak çalışmamız olan "Türkiye'de kaliteli ve özgün ürünlerin ortaya çıkış koşulları: Tarihsel ve sosyo-kurumsal çerçeve" konusunda hazırladığımız sunumu yaptık, sonra bu çalışmayı bilimsel makale haline getirdik.

2005 Femise semineri, yöresel ürünler ve coğrafi işaretler konusunda geliştirilen önemli ve uluslararası etkinliklerin başlangıcı oldu. Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu, Femise seminerinin öncesinde de Heritage II (Miras II) AB projesi kapsamında yöresel ürünler konusunda kapsamlı saha çalışmaları gerçekleştirmiş ve 5 coğrafi işaret üzerine derin araştırmalar geliştirilmişti. Kültürel mirasımızın tanıtılması ve geliştirilmesini amaçlayan bu projede gıda ürünleri olarak Ege Sultani üzümü, Aydın inciri ve Divle obruk peyniri yer alıyordu.

Fas, Cezayir, Tunus ve Türkiye'yi kapsayan ve 2004-2006 döneminde gerçekleştirilen Femise projesi Güney ve Doğu Akdeniz ülkelerinin özgün kalitedeki yöresel ürünlerini ve bu ürünlerin değer zincirlerindeki aktif aktörleri ve yaratılan hizmetleri belirlemeyi amaçlamaktaydı. Bir yandan bu özgün ürünlerin korunma altına alınmasına yönelik coğrafi işaretlerin kullanımı, ürünlerin pazara erişimi ve standardizasyon stratejilerini irdelerken diğer yandan da küresel ticaret kuralları düzeyinde uluslararası politika seçeneklerini araştırmak üzere çalışmalar yapıldı.

Bundan sonraki adım, 24-26 Nisan 2008 tarihinde "Türkiye'de ve Diğer Akdeniz Ülkelerinde Yöresel Ürünler, Coğrafi İşaretler ve Sürdürülebilir Yerel Kalkınma" başlığı altında gerçekleştirilen I.Uluslararası Antalya Coğrafi İşaretler Semineri olmuştur. Açılışını Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay, Akdeniz Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Akaydın, IAMM'in müdürü Vincent Dollé ve IIBF Dekanı Prof. Dr. Yavuz Tekelioğlu'nun gerçekleştirdiği bu uluslararası seminer, İspanya, Potekiz, Fransa, İtalya, Cezayir, Fas, Tunus ve Lübnan'dan Cİ ve yöresel ürünler üzerine çalışan akademisyenler, kurum üst yetkilileri ve/veya işletmecilerin yanı sıra Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü (WIPO) ve AB Komisyonu yöneticilerin katılımı ile ilginç ve yararlı fikir ve bilgi alışverişine yol açmış ve Antalya Deklarasyonu ile sonuçlandırılmıştır. Antalya Deklarasyonu, yöresel ürünler ve coğrafi işaretlerin korunması ve geliştirilmesi için gerekli görülen ortak bir Akdeniz markası ve logosunun kullanımını öneren önemli bir bildirme olarak kayıtlara geçmiştir.

II. Uluslararası Antalya Semineri "Türkiye ve Diğer Akdeniz Ülkelerinde Coğrafi İşaretler, Sosyo-Ekonomik Hareketlilik Ve Biyo-Kültürel Özvarlık" başlığı altında 16-18 Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirildi. Bu seminerin amacı, Coğrafi İşaretler, insanlar arasındaki ekonomik, ve kültürel değiş-tokuş ve ekolojik ve sosyal biyoçeşitliliğin kaybına yol açacak tehlikelerle ilişkili düşünceleri ve araştırmaları derinleştirmek, tüketici davranışlarını, coğrafi işaretlerin kurumsal ve yasal çerçevesini ve gıda sistemi kapsamında aktör stratejilerini gündeme getirmektir. Aynı zamanda, yöresel ürünler ve coğrafi işaretlerin biyolojik çeşitliliğin korunması ve biyo-kültürel özvarlığın devam ettirilmesi de tartışıldı. İspanya, Fransa, İtalya, Yunanistan, Lübnan, Fas,

Tunus, Cezayir'den akademisyen, araştırmacı, kurumsal yönetici ve işletmecilerin yanı sıra BM Gıda ve Tarım Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü, AB Komisyonu. UNESCO ve oriGIn'den üst düzey sorumlular da katılımcılar arasında yer aldı. Seminerin en önemli finansörü olarak Türk Patent Enstitüsü'den de katılımcılar Türkiye'deki CI konusundaki son gelişmeleri aktardılar.

I. ve II. Uluslararası Antalya Seminerleri'nin bildirileri düzenlenerek, gerektiğinde Fransızca'ya çevrilerek MAYZEM Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü tarafından yayınlandı. Bu seminerlerin hazırlanması ve programların sonuçlandırılması yanında mali desteklerin de bulunması çok zaman aldığından ve tüm bu etkinliklerin az sayıda kişiler tarafından gerçekleştirildiğinden, seminerler arası ikişer yıl olarak tespit edildi.

Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi ve MAYZEM-Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü'nün ortaklaşa hazırladığı III. Uluslararası Antalya Semineri 10-14 Ekim 2012'de *"Türkiye ve Diğer Akdeniz Ülkelerinde Coğrafi İşaretler ve Yerel Gıda Değer Zincirlerinin Yönetişimi"* başlığı altında ve Türk Patent Enstitüsü ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği işbirliği ile gerçekleşti. Seminerde, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü ve oriGIn-Uluslararası Coğrafi İşaretler Ağı üst yöneticileri uluslararası düzeyde gerçekleştirilen politika, denetim mekanizmaları ve Akdeniz Havzası açısından yapılması öngörülen girişimleri açıkladılar. Ulusal düzeyde, ABD, Brezilya, Hindistan, Fransa, Türkiye, İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan ve Tunus'ta coğrafi işaretlerle koruma altına alınmış yöresel ürünlerin değer zincirleri, yönetim biçimleri ele alındı ve tartışmaya açıldı. Seminerin ilginç ve zengin bildirileri Türkçe ve Fransızca olarak yayınlandı.

2012 yılından sonra dördüncü seminerin hazırlanmasındaki ara dönem uzadı. IV. Uluslararası Antalya Semineri 27-28 Ekim 2016 tarihinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı (YÜciTA), MAYZEM -Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü ve Uluslararası Coğrafi İşaretler Ağı (oriGIn) tarafından düzenlendi. Seminerin konusu *«Türkiye ve Diğer Akdeniz Ülkelerinde Coğrafi İşaretler: Gelişme Eğilimleri, Sorunlar ve Beklentiler»* olarak tanımlandı. Seminerde, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü ve oriGIn-Uluslararası Coğrafi İşaretler Ağı üst yöneticileri yanısıra, İspanya, İtalya, Fransa, Fas, Yunanistan, Türkiye ve Cezayir'den coğrafi işaret tescili almış yöresel ürünlerin değer zincirlerinde girişimci, işletmeci, yönetici olarak

faaliyet gösteren aktörler katılımcı olarak deneyimlerini anlattılar ve değer zincirlerinin sorunlarından söz ederek gelecekteki beklentilerini irdediler.

Michigan Üniversitesi'nden Prof. Dr. Jim Bingen ile Muğla Üniversitesi'nden YÜCİTA üyesi Prof. Dr. Ummuhan Gökova'lı ortaklaşa ilk üç uluslararası seminerin bildirilerinin bir sentezini hazırlayarak *"A Synthesis of the Antalya International Geographical Indications Seminars"* adı altında uluslararası bir yayına imza attılar.

III.Uluslararası Antalya Semineri'nin nihai amacı, geleneksel üretim tekniklerini tarih ve inovasyon ile birleştiren, biyoçeşitliliğin korunmasına önem veren, çevre dostu üretim modellerini ortaya koyarak, gıda çeşitliliğini korumayı teşvik etmek ve bu değer zincirlerini daha iyi bir şekilde organize etmek amacıyla, *Akdeniz Ülkeleri'nde Yerel Gıda Zincirleri ve Coğrafi İşaretler* adı altında uluslararası bir ağ oluşturmaktır.

Sonuç olarak, III. Uluslararası Antalya Semineri Akdeniz Havzası'nda bir araştırma ağının kurulmasını önerdiyse de bunun gerçekleşmesi zaman alacak gibi görünüyor. Uluslararası boyutta olmadı belki, ama YÜciTA - Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Türkiye Araştırma Ağı'nın temeli bu seminer sonucu atıldı ve o zamandan beri de hayli yol kat etti. Umarım bu güzel ve başarılı Türkiye örneği, diğer Akdeniz ülkelerinin kurumsal, akademik ve girişimci kadrolarının bir araya gelerek sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenmelerine öncülük eder.

2017'den günümüze MAYZEM-Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü ve Akdeniz Üniversitesi olarak yeni bir ortaklaşa çalışma gerçekleştiremedik. Artık yapılacak çalışmalar YÜciTA ile gerçekleşecek gibi görünüyor. Montpellier'in yeni kadrolarının YÜciTA ile gerçekleştirilmesi olası bu çalışmalarını daha ileri götürmesi dileğiyle...

1. Prof. Dr. Selma TOZANLI
(emekli öğretim üyesi)
Montpellier Akdeniz Tarım Enstitüsü
tozanli@iamm.fr
2. FEMISE, Marsilya'da faaliyet gösteren Akdeniz Ekonomi Kurumları Forumu uluslararası projelere finansal destek veren bir kuruluştur.

YÜCİDERGİ

*Dergimizin basılı versiyonunu yapacağınız 1250 TL'lik bir bağış ile elde edebilirsiniz. Bağış miktarı YÜCİTA gönüllüleri için 1000 TL'dir.

Tamamen gönüllü destekleri ile faaliyetlerini yürüten YÜCİTA'nın dernek statüsündeki tüzel kişiliği YÜCİDER-Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler Araştırma Derneği olup (Kütük No: 07-038-038) nakdi bağış yoluyla destek olmak isteyenler için banka hesap numarası bilgilerimiz:

BANKA/ŞUBE: Türkiye İş Bankası Akdeniz Üniversitesi Şubesi

ALICI ADI: YÖRESEL ÜRÜNLER COĞRAFİ İŞARETLER ARAŞTIRMA DERNEĞİ

IBAN: TR 33 0006 4000 0016 2020 8548 78

AÇIKLAMA: Teslim adresinizi ve bağış dekontunuzu tryucider@gmail.com adresine e-posta ile gönderdikten sonra dergimiz size Yurtiçi Kargo ile indirimli ve alıcı ödemeli olarak gönderilecektir.